

Naturvärdesinventering av Hällby-Ökna 3:2, Eskilstuna kommun

Naturföretaget 2023

Inventering och foto: Sara Lundkvist
Rapport: Ulrika Westling och Sara Lundkvist
Kartor: Sara Lundkvist
Kvalitetsgranskning: Niina Sallmén
Datum rapport: 2023-05-25
Version: 2

Kontaktperson för denna rapport: Sara Lundkvist, sara@naturforetaget.se, 073-021 47 54

Naturföretaget
Vaksalagatan 6
753 20 Uppsala
info@naturforetaget.se
Kartor publicerade med tillstånd av ESRI

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Bakgrund	5
Metodik	5
Naturvärdesinventering	5
Bedömning av Natura 2000-naturtyp	6
Datainsamling.....	6
Rapportering av arter.....	7
Arter inom artskyddsförordningen	7
Främmande invasiva arter	7
Förstudie.....	7
Osäkerhet i bedömningen	7
Övergripande beskrivning av området och dess naturvärden.....	7
Övergripande beskrivning	7
Områdets naturvärden	8
Fynd av naturvårdsarter.....	9
Strandskydd.....	10
Skyddade och fridlysta arter.....	11
Dokumenterad förekomst	11
Trolig förekomst.....	12
Beskrivning av naturvärdesobjekt	13
1. Brynmiljö.....	14
2. Asprik igenväxningsmark.....	15
3. Hygge med ekar.....	16
4. Tallskog.....	17
5. Liten sumpskog	18
Bedömning av spridningsvägar i området.....	19
Källor.....	20
Litteratur	20
Databaser	20
Bilaga 1. Karta över artfynd	22

Sammanfattning

Eskilstuna kommun arbetar med en detaljplan för fastigheten Hällby-Ökna 3:2 i Eskilstuna. I samband med detta har Naturföretaget på uppdrag av kommunen gjort en naturvärdesinventering av området den 13 och 14 april 2023. Den utförda naturvärdesinventeringen följer svensk standard för Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) (SS 199000:2014). Inventeringen utfördes på detaljeringsgrad Detalj och med tillägget Naturvärdesklass 4. I uppdraget ingick även att i fält notera värdefulla ekologiska samband för området och att ta fram förslag på placering av eventuella spridningskorridorer.

Inventeringsområdet utgörs av barr- och blandskog i olika åldrar, varav delar växer på gammal jordbruksmark. Skogarna är tydligt påverkade av skogsbruk och består främst av unga eller medelålders bestånd som generellt har låga naturvärden. Eftersom området utgör en del i ett större sammanhängande mosaikartat skogs- och jordbrukslandskap har det dock viss ekologisk betydelse som grön korridor för löv- och barrskogslevande arter.

Totalt har fem naturvärdesobjekt avgränsats, varav två uppnår klass 3 (Påtagligt naturvärde) och tre objekt håller klass 4 (Visst naturvärde). Tre av naturvärdesobjekten berör lövrika skogspartier som börjat utveckla död ved och/eller innehåller stor andel asp och ek som har potential att på sikt gynna många lövberoende arter. Ett lövrikt skogsbryn som även har värden i lundflora och död ved bedöms hålla klass 3. De två barrdominerade naturvärdesobjekten utgörs av skogspartier i områdets norra och östra delar som har något högre beståndsålder: en tallskog i blockrik mark samt en barrsumpskog på fuktig mark. Sumpskogen bedöms hålla klass 3 utifrån att skogen har flera sumpskogskaraktärer och även innehåller död ved.

Inventeringsområdet saknar tillräckliga kvaliteter för att kvalificera som ett område som av naturvårdsskäl helt bör undantas exploatering. Som del av ett större skogslandskap är det dock en viktig miljö. Det finns både barrskogs- och lövmiljöer, särskilt i de utpekade naturvärdesobjekten, som om de binds samman med omgärdande skogsmark, har möjlighet att underlätta bevarande och spridning av flera löv- och barrskogsarter, åtminstone mindre störningskänsliga arter. Spridningskorridorer i norra och nordöstra halvan av området bör fokusera på barrskogsmiljöer som i så stor utsträckning som möjligt bevaras orörda och sammanhållna i större dungar. Spridningskorridorer i södra delarna av området bör syfta till att främja lövgynnade arter. Lövskogsmiljöerna är i delvis igenväxande av gran så en viss skötsel genom att avverka gran och en del slyuppslag är önskvärt i detta område. Här kan man lämna mindre skogsdungar och eventuellt friställa en del äldre lövträd.

Under inventeringen påträffades 5 arter som omfattas av artskydd. Den planerade utbyggnaden bedöms kunna ha viss lokal negativ påverkan för skogsfågelarterna entita och talltita (båda klassade NT), vilka troligen har revir inom området. Påverkan bedöms dock kunna mildras genom att barr- och blandskogsdungar lämnas och förbinds med omgivande skogsmark. Bevarandestatusen för de övriga skyddade arter som påträffats i området bedöms ej påverkas av planerad verksamhet, varken på lokal, regional eller nationell nivå.

I omgivningarna runt området finns ett stort antal observationer av fåglar (Artportalen), varav flera är rödlistade och/eller upptagna i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv. Många arter är knutna till det omgivande odlingslandskapet och stränder, men det finns också fynd av skogspräglade fåglar. Det är sannolikt att flera av framförallt skogsarterna nyttjar skogsmarken inom området, men området i sig har troligtvis en underordnad betydelse som enskilt habitat jämfört med det större skogslandskap som området ingår i.

Bakgrund

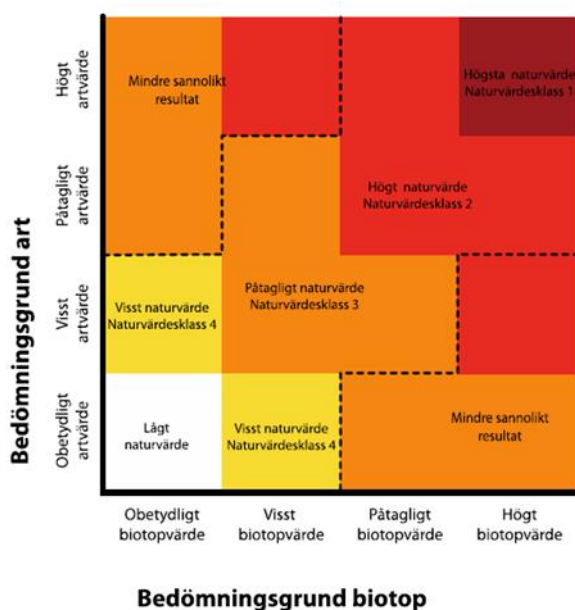
Eskilstuna kommun arbetar med detaljplanering för fastigheten Hällby-Ökna 3:2 i Eskilstuna. Inför detta arbete behöver områdets naturvärden utredas och på uppdrag av Eskilstuna kommun har Naturföretaget därför gjort en naturvärdesinventering av området den 13 och 14 april 2023. I uppdraget från kommunen ingick även att i fält notera värdefulla ekologiska samband för området och att ta fram förslag på lämplig placering av eventuella spridningskorridorer. En översiktlig inventering (Ström, C. 2017) har tidigare gjorts i omgivningarna runt fastigheten, som delvis överlappar med norra kanterna av inventeringsområdet i denna detaljerade naturvärdesinventering.

Metodik

Naturvärdesinventering

Området inventerades den 13 och 14 april 2023. Inventeringen utfördes enligt svensk standard för Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) (SS 199000:2014). Inventeringen utfördes på fältnivå med detaljeringsgrad Detalj, och med tilläggen Naturvärdesklass 4 och Detaljerad redovisning av artförekomst.

Syftet med naturvärdesinventering är att identifiera områden (naturvärdesobjekt) som är av positiv betydelse för biologisk mångfald. Naturvärdesobjekt som hittas inom inventeringsområdet avgränsas, beskrivs i text och deras naturvärdesklass bedöms. Naturvärdesklassen baseras på områdets biotopvärde och artvärde. Biotopvärdet bedöms utifrån områdets biotopkvaliteter och på biotopens sällsynthet eller hur hotad den är. Artvärdet bedöms utifrån förekomst av naturvårdsarter, rödlistade arter, hotade arter samt artrikedom.

Figur 1. Matris ur svensk standard för NVI, som visar hur utfallet för artvärde respektive biotopvärde leder till en viss naturvärdesklass.

Naturvärdesbedömningen resulterar i antingen lågt naturvärde (områden av ingen eller ringa betydelse för biologisk mångfald) eller någon av följande naturvärdesklasser:

Klass 1. Högsta naturvärde: Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå. Områden med Högsta naturvärde bör därmed generellt undantas från exploatering.

Klass 2. Högt naturvärde: Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå. Motsvaras ungefär av t.ex. Skogsstyrelsens nyckelbiotoper, Våtmarksinventeringens klass 1 och 2 och skogsbrukets klass Urvatten. Områden med Högt naturvärde bör därmed generellt undantas från exploatering.

Klass 3. Påtagligt naturvärde: Området behöver inte vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Motsvaras ungefär av Skogsstyrelsens objekt med naturvärde, Våtmarksinventeringens klass 3 och 4 och skogsbrukets klass Naturvatten.

Klass 4. Visst naturvärde: Området behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Naturvärdesklass 4 är användbar för områden som tydligt påverkats av mänsklig aktivitet men där det trots allt finns biotopkvaliteter eller arter av viss positiv betydelse för biologisk mångfald, t.ex. äldre produktionsskog med flerskiktat trädbestand men där andra värdestrukturer och värdeelement saknas.

Naturvårdsarter

är ett samlingsbegrepp för arter som är särskilt skyddsvärda eller indikerar områden med höga naturvärden. I begreppet ingår bl.a. rödlistade arter, signalarter, skyddade arter och typiska arter.

Rödlistade arter

Rödlistade arter – arter där utdöenderisken har klassificerats enligt IUCN:s system som DD, NT, VU, EN, CR eller RE enligt svenskt myndighetsbeslut. Rödlistan uppdateras vart femte år av SLU Artdatabanken. Vissa rödlistade arter är också fridlysta, men inte alla.

Signalarter

Arter som med sin närvaro indikerar att ett område har höga naturvärden. Frekvens och kombination av signalarter kan dessutom förstärka eller ge ytterligare information om områdets naturvärdeskvalitet.

Skyddade arter

Arter som är förtecknade i artskyddsförordningen (2007:845) och skyddade enligt fridlysningsreglerna. Flera av de fridlysta arterna är också rödlistade, men inte alla.

Typiska arter

Arter som indikerar bevarandestatus för olika Natura 2000-naturtyper.

Figur 2. Definition av begreppet naturvårdsarter.

Bedömning av Natura 2000-naturtyp

I naturvärdesinventering enligt svensk standard ingår att bedöma om inventeringsobjekt innehåller biotoper av s.k. Natura 2000-naturtyp, utifrån naturlighetskriterier enligt Naturvårdsverkets vägledning för respektive naturtyp. Förekomst av en naturtyp som är hotad (på nationell eller internationell nivå) innebär alltid att objektet i fråga har ett Högt biotopvärde. Att ett naturvärdesobjekt uppnår kriterier för Natura 2000-naturtyp innebär inte per automatik att området är skyddat, områdesskydd gäller bara för av Länsstyrelsen formellt utpekade Natura 2000-områden.

Datainsamling

Insamlade fältuppgifter registreras med hjälp av appen Fieldmaps for ArcGIS i surfplatta, med ortofoto som bakgrund. Polygoner, punkter och linjer ritas in i appen, och synkroniseras direkt in i

ArcGIS. Registrerat data kan sedan tas ut från ArcGIS i olika format, t.ex. som shapefiler. Noggrannheten är ca 5-10 m. Det koordinatsystem som har använts är Sweref 99 TM.

Rapportering av arter

Alla naturvårdsintressanta arter rapporteras in till Artportalen. Rödlistade och skyddade arter rapporteras med en koordinat för varje förekomst, med undantag för om många förekomster av samma art finns inom samma naturvärdesobjekt. Övriga naturvårdsintressanta arter rapporteras normalt bara med en koordinat per naturvärdesobjekt som de förekommer i. Naturföretaget följer Artdatabankens regler för dokumentering och delning av information om skyddsklassade artobservationer.

Arter inom artskyddsförordningen

Arter som omfattas av juridiskt skydd enligt artskyddsförordning (2007:845) tas upp under rubriken Skyddade och fridlysta arter. Där sammanfattas vilka skyddade arter som har påträffats i området, och vad fynden kan innebära vid en eventuell exploatering.

Främmande invasiva arter

Om främmande invasiva arter påträffas under inventeringen redovisas detta under rubriken Områdets naturvärden.

Förstudie

Äldre fynd av arter från området har inhämtats från Artdatabanken. Uppgifter om naturvärden och områdesskydd har inhämtats från Skogsstyrelsens karttjänst Skogens pärlor och Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur samt Eskilstuna kartan.

Osäkerhet i bedömningen

Ingen artgrupp har inventerats detaljerat.

När inventering görs tidigt på våren kan vissa artgrupper förbises, till exempel vissa kärlväxter samt ettåriga svampar som utvecklas först senare in på växtsäsongen. Men bedömningen av strukturer, element och andra biotopkvaliteter var tillräckligt för att göra en rättvis klassning av naturmiljöerna.

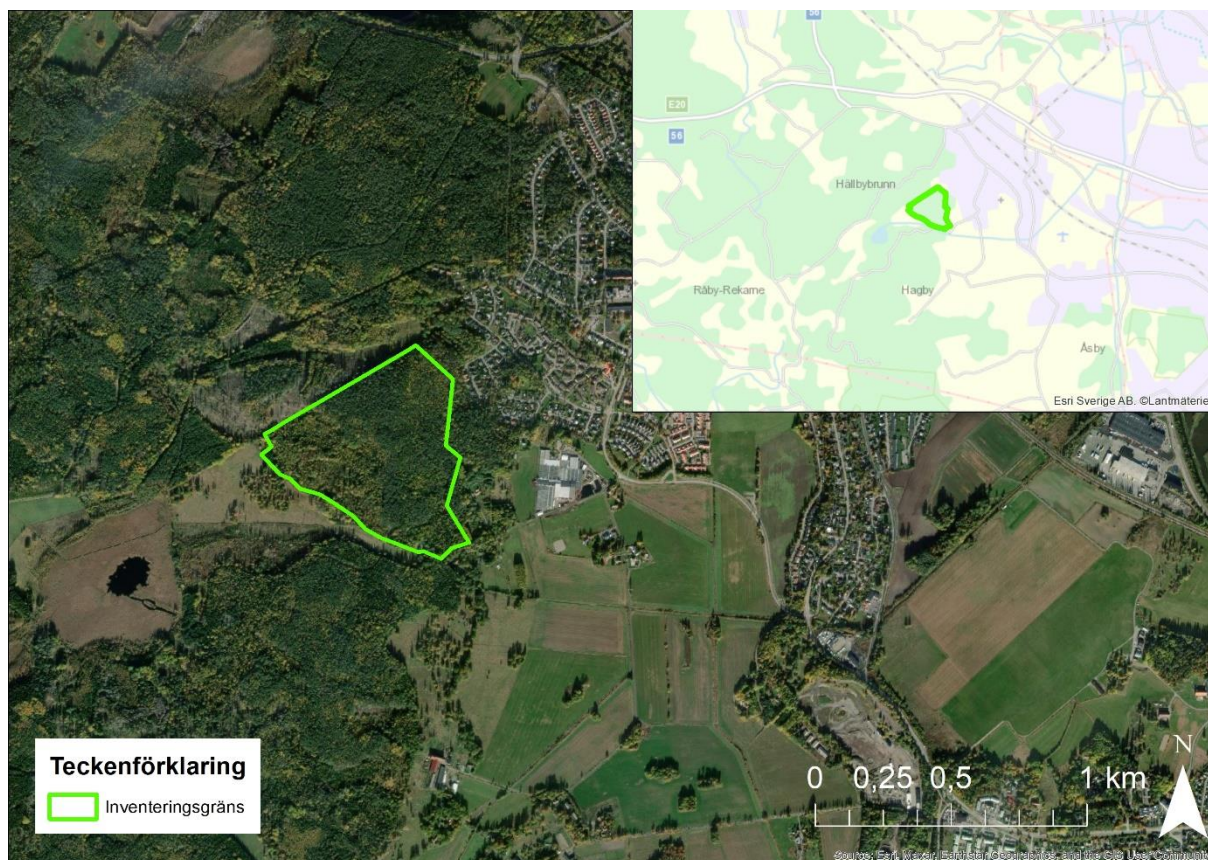
Övergripande beskrivning av området och dess naturvärden

Övergripande beskrivning

Det inventerade området är ca 35 ha stort och ligger strax väster om Eskilstuna. Området är idag en jordbruksfastighet som består av ung-medelålders produktionsskog av tall, gran och blandskog. En del av skogsmarken har tidigare varit åkermark. Terrängen i området är plan till svagt kuperad, en del av marken är sandig och stora delar av marken är mycket blockrik. I högre liggande markdelar dominerar medelålders tallskog, medan unga granplanteringar och lövrika partier förekommer främst på plan mark. Flera små motionsstigar går genom området.

Strax öster om inventeringsområdets gränser ansluter tätbebyggelse och åkermark. Väster om området sträcker sig ett större mosaikartat skogs- och jordbrukslandskap, som inventeringsområdet idag löst hänger samman med. Skogsmarken i det angränsande naturlandskapet omfattar ett par av Skogsstyrelsen utpekade skogliga nyckelbiotoper och biotopskydd. Enligt en översiktlig naturvärdesinventering från 2017 (Ström, C. 2017), som delvis berör mark i nordöstra kanterna av inventeringsområdet Hällby-Ökna 3:2, finns flera naturvärdesobjekt av klass 3 och 4 i områdets norra och östra kanter. Inventeringen från 2017 har också identifierat ett naturvärdesobjekt av klass 2 strax nordost om inventeringsområdet. På de markdelar där inventeringarna överlappar är klassningarna från 2017 i stort sett överens med de bedömningar som gjorts av Naturföretaget 2023, men avgränsningarna är inte identiska, vilket delvis kan förklaras av att dessa två inventeringar gjorts på olika detaljeringsnivå.

Själva inventeringsområdet berörs inte av några områdesskydd, eller tidigare kända nyckelbiotoper. Området berörs heller inte av några riksintressen som är av betydelse för naturvärden knutna till naturliga eller kulturpåverkade naturmiljöer. Det finns inga vattendrag inom områdets gränser som omfattas av strandskydd. Däremot finns ett vattendrag söder om inventeringsområdet som sannolikt omfattas av det generella strandskyddet, vilket gör att den yttersta södra kanten av området berörs av strandskydd.

Figur 3. Översiktsskarta som visar inventeringsområdets läge i omgivningen.

Områdets naturvärden

Inventeringsområdet har generellt sett ganska låga naturvärden som följd av att skogsbestånden är så pass unga och påverkade av skogsbruk. Viktiga skogliga strukturer som gamla träd är svåra att hitta i området, bestånden är ganska likåldriga och kontinuiteten av död ved är bruten. De unga granplanteringar som finns i området saknar helt skogliga värdestrukturer. Några av tallskogarna och lövskogarna har dock uppnått relativt mogen ålder och de har vissa biotopkaraktärer och arter som är av positiv betydelse för biologisk mångfald.

Totalt har fem naturvärdesobjekt avgränsats, varav två uppnår klass 3 (Påtagligt naturvärde) och tre objekt bedöms hålla klass 4 (Visst naturvärde).

De lövmiljöer som avgränsats har gemensamt att de har ett stort inslag av asp och/eller ek. Det är två trädarter som om de får utvecklas och bli gamla har stor potential att hysa många olika typer av arter, till exempel flera rödlistade insekter, lavar och svampar som lever på döda eller levande delar av bark, stam och grenar. Av dessa trädslag är leveranstiden för död ved och artrikedomen vanligtvis snabbare hos aspen, medan ekar istället är mer långlivade. Ett lövrikt skogsbryn (objekt 1) bedöms hålla klass 3 motiverat av att här också finns biotopkvaliteter som solbelysta brynmiljöer och blockrika partier som är av betydelse för många smådjur, samt en rikare markflora. Övriga två avgränsade lövobjekt - en asprik igenväxningsmark (objekt 2) och ett hygge med kvarlämnade vuxna ekar (objekt 3) - saknar

egentliga skogliga kvaliteter, men båda bedöms hålla klass 4 utifrån lövrikedom och potential att utveckla naturvärdesträd. Igenväxningsskogen har även viss förekomst av ung död lövved.

Två barrskogsmiljöer har avgränsats som naturvärdesobjekt: en medelålders, bitvis senvuxen, tallskog på blockig mark (objekt 4) håller klass 4, och en liten lövrik barrsumpskog (5) bedöms hålla klass 3 utifrån vissa värden knutna till mikroklimat, fuktig markhydrologi och ung död ved.

Fynd av naturvärdsarter

Under inventeringen gjordes relativt få naturvårdsintressanta artfynd, men enstaka arter noterades i samtliga biotoper (se tabell 1 samt karta i bilaga 2). Något större artvariation noterades i den nordvästra delen av tallskogen, i det lövrika skogsbrynet och i sumpskogen. Fynden utgörs främst av ganska vanliga, delvis kalkgynnade växter och skogsmossor, varav några är signalarter knutna till äldre barrskog. Enstaka fynd gjordes också av fridlysta men vanligt förekommande arter som mattlumner, bofink, kopparödla och huggorm. Tre rödlistade arter påträffades: vedsvampen ullticka (NT) sågs på två gränslågor i tallskogen respektive sumpskogen, och på hygget med ekarna sågs unga skott av ask (EN). En fjolårskropp av taggsvampen motaggsvamp (NT) noterades i områdets södra del. Under besöket sågs en fiskgjuse (NT) passera över området, men den har ingen direkt anknytning till miljöerna inom inventeringsområdet och är därför ingen naturvärdesart i sammanhanget.

På Artportalen finns några uppgifter om tidigare artfynd från området som fortfarande bedöms kunna vara relevanta (se tabell 2). Majoriteten rör allmänt förekommande fågelarter, exempelvis gransångare, bofink, gårdsmyg, blåmes och svarthätta, som är klassade som livskraftiga (LC) och som kan nyttja många olika typer av biotoper inklusive trädgårdar och hyggeskanter. De rödlistade mesfåglarna talltita och entita (båda NT) har setts i området under 2022 respektive 2016, de har även noterats från flera platser utanför området. Den kalkindikerande växten svart trolldruva har noterats i södra delen av området.

Tabell 1. Naturvärdsarter som påträffades i området vid inventeringen. Rödlistade arter: med förkortningar enligt rödlistan 2020, signalarter: arter som är utpekade som signalarter enligt Skogsstyrelsen (SKS) eller ängs- och betesmarksinventeringen (ÄoB), skyddade arter: arter som är skyddade enligt artskyddsförordningen, typiska arter: arter som är lämpliga indikatorer på en Natura 2000-naturtyps bevarandestatus, övriga naturvärdsarter: arter som enligt Naturföretaget indikerar naturvärde. Observera att för fågelarter har endast rödlistade arter, typiska arter, arter i Fågeldirektivets bilaga 1 och prioriterade arter i Skogsvårdslagen medtagits.

Artnamn	Rödlista 2020	Signalarter	Skyddade arter	Typiska arter	Kommentar
Kärlväxter					
Ask	EN				
Blåsippa			X		Fridlyst enl. 9 § artskyddsförordningen.
Mattlumner			X		Fridlyst enl. 9 § artskyddsförordningen.
Kräldjur					
Huggorm			X		Fridlyst enl. 6 § artskyddsförordningen.
Kopparödla			X		Fridlyst enl. 6 § artskyddsförordningen.
Mossor					
Blåmossa		X		X	Signalart SKS, typisk art för 9010, 9080.
Kransmossa				X	Typisk art för 9050.
Svampar					
Motaggsvamp	NT	X		X	(osäkert fynd) Signalart SKS, typisk art för 9010.

Ullticka	NT	X		X	Signalart SKS, typisk art för 9010.
----------	----	---	--	---	-------------------------------------

Tabell 2. Tidigare fynd av naturvårdsarter som noterats inom området (Artportalen, 2000-2023). Rödlistade arter: med förkortningar enligt rödlistan 2020, signalarter: arter som är utpekade som signalarter enligt Skogsstyrelsen (SKS) eller ängs- och betesmarksinventeringen (ÄoB), skyddade arter: arter som är skyddade enligt artskyddsförordningen, typiska arter: arter som är lämpliga indikatorer på en Natura 2000-naturtyps bevarandestatus. Observera att för äldre fynd av fågelarter har endast rödlistade arter, typiska arter, arter i Fågeldirektivets bilaga 1 och prioriterade arter i Skogsvårdslagen medtagits.

Artnamn	Rödlista 2020	Signalarter	Skyddade arter	Typiska arter	Kommentar
Fåglar					
Entita	NT		X		AP 2016. Fridlyst enl. 4§ artskyddsförordningen. Prioriterad art i Skogsvårdslagen.
Talltita	NT		X		AP 2022. Fridlyst enl. 4§ artskyddsförordningen. Prioriterad art i Skogsvårdslagen.
Kärlväxter					
Svart trolldruva		X		X	Signalart SKS, typisk art för 9020, 9160 mfl.
Svampar					
Ullticka	NT	X		X	AP 2021. Typisk art för 9010

Strandskydd

Det generella strandskyddet är ett lagligt skydd som gäller inom 100 meter från alla hav, sjöar och vattendrag (7 kap. 13-18 §§ MB). I enstaka fall kan skyddet ha utökats till 300 meter, eller ha upphävts av Länsstyrelsen. Strandskyddets syfte är att bevara allemansrättslig tillgång till strandområden, liksom att bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv. Inom strandskyddade områden är det bland annat förbjudet att utföra åtgärder som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur eller växter. Söder om inventeringsområdet finns ett vattendrag som sannolikt omfattas av det generella strandskyddet, vilket gör att den yttersta södra kanten av området berörs av strandskydd. Kontakta berörd kommun eller Länsstyrelse för mer information om strandskyddet i området.

Skyddade och fridlysta arter

Dokumenterad förekomst

Den utförda naturvärdesinventeringen visar att det inom området förekommer arter som är skyddade enligt artskyddsförordningen (2007:845). Fynden rör två kärlväxter och två kräldjursarter (se tabell 1). Det finns också sentida uppgifter på Artportalen om två rödlistade fågelarter (se tabell 2), som bedöms vara aktuella för området, även om de inte noterades vid naturvärdesinventeringen 2023. Det gäller fynden av talltita och entita. Här nedan presenteras en bedömning för hur dessa arter kan komma att påverkas av en eventuell exploatering.

För alla arter som är skyddade enligt 4a, 7, 6, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen bedöms eventuell påverkan på lokal, regional eller nationell bevarandestatus för arterna.

I vår bedömning av påverkan på fågelarter, skyddade enligt 4§ artskyddsförordningen, använder vi Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens gemensamma tolkning av förändringarna i 4 § som trädde i kraft 2022-10-01 (Regeringskansliet, 2022). För alla fågelarter bedöms om planerad åtgärd riskerar att påverka arten på ett sådant sätt att det försämrar möjligheten för arten att bibehålla eller återupprätta en population på en tillfredsställande nivå. Med hänsyn till detta tar vi i våra bedömningar extra hänsyn till fågelarter som är rödlistade, upptagna i Fågeldirektivets bilaga 1 och prioriterade i Skogsvårdslagen. För fågelarter som är klassade som livskraftiga, vanligt förekommande lokalt och nationellt och/eller generalister vad gäller miljökrav föreligger vanligtvis mycket liten risk för att en begränsad störning ska medföra påverkan på populationsnivå.

Kärlväxter:

Blåsippa (LC) - Fridlyst enligt 9 § artskyddsförordningen. Blåsippa sågs i flera skogspartier, såväl i som utanför utpekade naturvärdesobjekt. Arten är vanlig både i regionen och i kommunen på något kalkhaltig mark. Vi bedömer att dess bevarandestatus inte riskerar att påverkas negativt av en eventuell exploatering, varken lokalt, regionalt eller nationellt.

Mattlumner (LC) - Fridlyst enligt 9 § artskyddsförordningen. Mattlumner sågs på hygget med ekar i söder. Arten är vanlig i hela landet i olika typer av frisk-fuktig mark, inklusive hydrologiskt störd mark. Dess bevarandestatus bedöms ej påverkas negativt av en eventuell exploatering i området, varken på lokal, regional eller nationell nivå.

Fåglar:

Entita (NT) - Fridlyst enl. 4 § artskyddsförordningen. Entita har tidigare noterats i skogsmark i områdets östra del (Artportalen, 2016). Arten finns utbredd i hela syd- och mellansverige och rapporteras ofta från kommunen. Flera sentida fynd i omgivningarna runt Hällby-Ökna indikerar att arten sannolikt nyttjar flera skogsmiljöer i området och dess närhet, inklusive skogsbryn mot bebyggelse. Arten tros minska eftersom lövrika skogar och sammanhängande dungar med tillgång till hålträd har minskat. Den planerade exploateringen medför fragmentering av skogarna i området vilket kan göra att arten trivs sämre, men risker för negativ påverkan på artens lokala population bedöms kunna mildras genom att man vid planeringen bevarar flera träddungar och förbindelser mellan dessa genom området, så att förbindelser med skogslandskapet västerut och trädbårder norrut mot bebyggelse bevaras. Planerad verksamhet bedöms ej ha någon effekt på regional eller nationell populationsnivå.

Talltita (NT) - Fridlyst enl. 4 § artskyddsförordningen. Talltita har under vintern 2022 noterats födosöka i tallskogen i områdets nordvästra del, och det finns många sentida observationer av den även i skogar och bryn strax utanför området (Artportalen). Arten kan häcka i flera olika skogsmiljöer men föredrar högstammiga, skiktade äldre skogar med gott om murken ved. Talltitan har en minskande populationstrend, som delvis knyts till pågående habitatförlust av äldre barrskogar. Områdets byggnadsplaner berör dock främst unga-medelålders skogar, som det finns gott om både i och utanför området. Vi bedömer därför att en exploatering av området sannolikt ej kommer att

medföra sådan störning att det har en negativ påverkan på artens population. Varken lokalt eller på nationell nivå. Att spara dungar av barrträd och förekommande stående döda träd, liksom åtgärder för att skapa förbindelser mellan skogsområden inom och utanför området gynnar arten, och många andra skogslevande småfåglar.

Huggorm (LC) - Fridlyst enl. 6 § artskyddsförordningen. En huggorm noterades på hygget i områdets nordvästra del. Huggorm förekommer allmänt i hela landet, utom i fjällkedjan, och kan påträffas i många olika typer av miljöer, den trivs på solbelysta platser som innehåller stenrosen, block och skrevor. Arten är klassad som livskraftig och inte specifikt knuten till miljöer inom området. Vi bedömer att en exploatering av området inte kommer ha någon påverkan på artens bevarandestatus.

Kopparödla (LC) - Fridlyst enl. 6 § artskyddsförordningen. En kopparorm sågs i skogsmark i områdets sydöstra del. Arten är vanligt förekommande i södra och mellersta Sverige samt i delar av norrlandskusten. Den lever i många olika typer av gräs-, busk- och trädmiljöer, främst på lite fuktigare marker. Den söker skydd och övervintring i marken och under liggande död ved. Arten är klassad som livskraftig och inte specifikt knuten till miljöer inom området. Vi bedömer att en exploatering av området inte kommer ha någon påverkan på artens bevarandestatus.

Trolig förekomst

I den skogs- och jordbruksmark som omger inventeringsområdet (inom 500 meter), samt i de närliggande bostadsområdena, har ett tusental rapporter av fåglar gjorts på Artportalen de senaste decennierna (2000–2023). Många av fågelfynden är rödlistade arter eller upptas av Bilaga 1 i fågeldirektivet, enstaka observationer rör skyddsklassade rovfåglar. Av de fåglar som påträffats är flera arter knutna till odlingsmark, sjöar och stränder – det vill säga miljöer som inte finns inom själva inventeringsområdet. Flera av fynden rör relativt vanliga arter som häckar i många olika typer av träd- och buskmarker inklusive trädgårdar (till exempel gulsparr, björktrast, grönfink, svartvit flugsnappare och stare). Några återkommande artfynd rör dock mer skogsmarksberoende arter som mindre hackspett (NT), spillkråka (NT), sparvuggla, tallbit (VU), entita (NT) och talltita (NT) (varav de sistnämnda beskrivs i stycket Dokumenterad förekomst).

Vi bedömer det som sannolikt att några av ovanstående skogsarter (till exempel mindre hackspett och mesfåglarna), och även flera rödlistade men allmänt förekommande sk trädgårdsfåglar, kan nyttja skogsmarken och eventuellt häcka inom inventeringsområdet. Även om områdets biotoper inte erbjuder optimala häckningsrevir för krävande fågelarter, så möjliggör det stora variationsrika skogslandskapet, som fastigheten Hällby-Ökna är en del av, att många olika typer av arter kan rymmas och röra sig här.

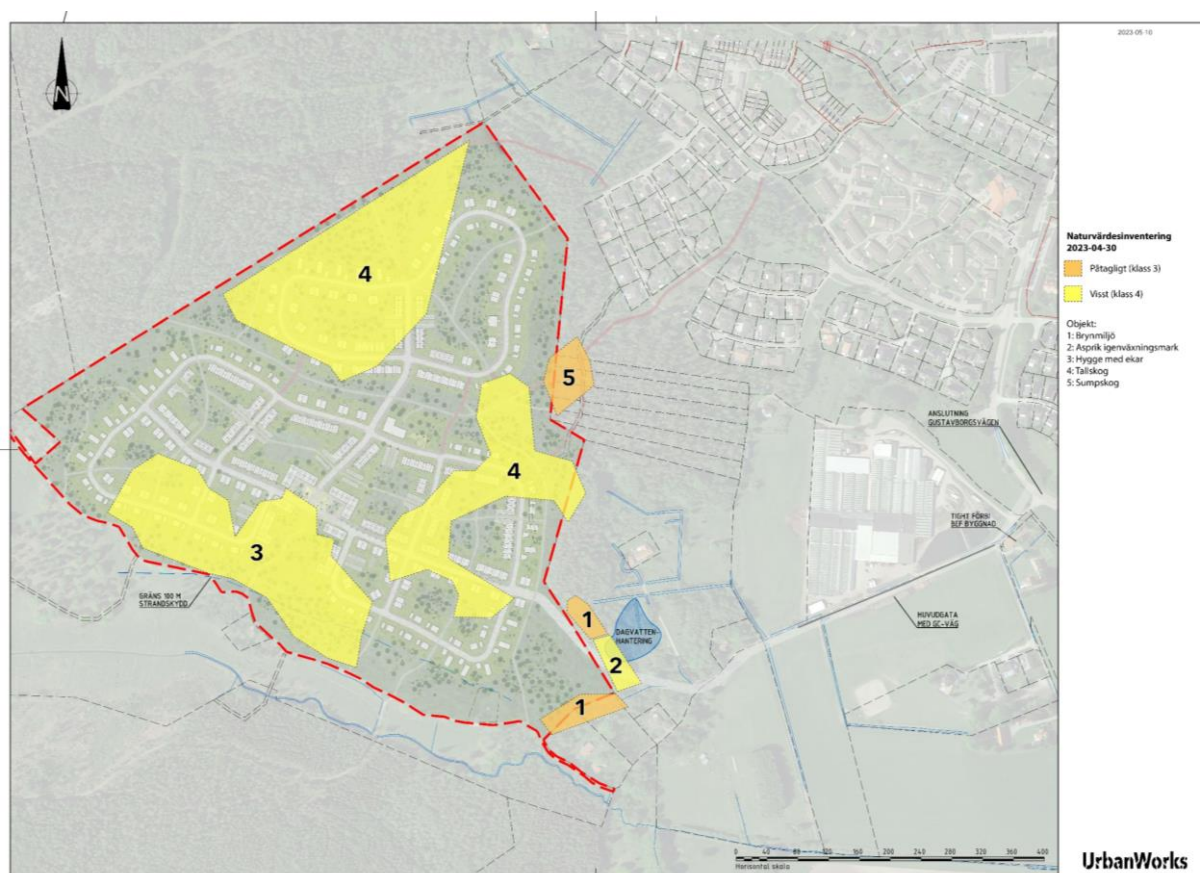
En riktad fågelinventering i området skulle kunna fastställa vilka arter som med säkerhet häckar inom området, och sådan kunskap underlättar för att göra säkra bedömningar av hur en art påverkas. Men i sammanhanget – sett till att områdets naturvärde bör ses på landskapsnivå - bedömer vi det som mer motiverat att föreslå en artutredning som tar det omgivande landskapet i beaktning. En sådan utredning utgår från den fågeldata som finns och gör separata bedömningar för alla arter som bedöms beröras av direkt eller indirekt påverkan av områdesplaner.

Beskrivning av naturvärdesobjekt

Inom området identifierades 5 naturvärdesobjekt. I detta kapitel beskrivs de numrerade objekten i text och bild. Naturvärdesobjektens läge i inventeringsområdet syns i kartbilden i figur 4 (för karta över artfynd och naturvärdesobjekt se Bilaga 1 och 2).

Tabell 3. Sammanfattning av objekten och deras naturvärdesklasser.

Objektnummer	Namn	Naturvärdesklass
1	Brynmiljö	3
2	Aspråk igenväxningsmark	4
3	Hygge med ekar	4
4	Tallskog	4
5	Sumpskog	3

Figur 4. Kartbild över inventeringsområdet med avgränsade och numrerade naturvärdesobjekt, färglagda efter bedömt naturvärde enligt klassningen i SIS-standarden. Övriga ytor inom inventeringsgränserna som ej färglagts har lågt naturvärde.

1. Brynmiljö

Figur 5. Gamla björkar som står i ett skogsbryn med mossiga block.

Beskrivning

Objektet består av två delområden med lövrika skogsbryn som bitvis innehåller mycket stenblock. I trädsiktet växer ek, hägg, rönn, körsbär, björk och asp. Huvuddelen träd är medelålders eller yngre, men det finns enstaka gamla björkar, och några lövträd är ganska grova. Det förekommer också ganska mycket lövsly i området och enstaka inväxande unggranar. Fältsiktet är relativt glest, delvis på grund av att vildsvin har bökat i området, men relativt artrikt. Floran präglas av arter som förknippas med lundmiljöer, som blåsippor, vitsippor, harsyra och lundgröe och i bottenkiktet hittas fläckvis kransmossa. Det förekommer även ett större inslag av ormbunkar, särskilt i de mest blockiga delarna av objektet. Äldre fynd av svart trolldruva har gjorts i utkanten av det södra delområdet, och den kan sannolikt påträffas här senare på våren och sommaren.

Naturvårdsarter

Blåsippa, svart trolldruva (AP2016)

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 3. Biotopvärdet bedöms som Visst med avseende på brynmiljöernas lövrikedom, med träd i något olika åldrar och dimensioner, samt blockigheten som skapar skrymslen och övervintringsplatser för många smådjur. Visst artvärde motiveras främst av en relativt artrik flora. Endast en naturvårdsart sågs, men fler kärlväxter, exempelvis svart trolldruva, finns sannolikt här längre in på säsongen.

Natura 2000-naturtyp

-

Förslag på hänsyn och skötselåtgärder

Vid exploatering är det önskvärt att detta område bevaras helt eller delvis som en spridningsväg för arter kopplade till lövmiljöer, särskilt ek och asp. Mossiga blockpartier bör ej friställas helt, däremot gynnas lövträden och många av deras följarter av att man röjer bort ung gran som kommer upp. Om enstaka lövträd måste fällas bör stammarna lämnas i området.

2. Asprik igenväxningsmark

Figur 6. En grupp likåldriga aspar.

Beskrivning

Objektet består av en yngre aspdominerad skog som kommit upp i en före detta åkermark. Huvudbeståndet utgörs av en jämnårig grupp träd som utgör en s k aspklon. Det finns också yngre klenare asp-skott. Objektet har ett skogsbryn som vetter åt nordost. En del av asparna har börjat självgallra och det förekommer död ved både i liggande och stående form, mest hård ved men av lite olika dimensioner. Mellan asparna har enstaka ung gran och björk kommit upp. Fältskiktet är mycket glest, främst noterades tuvtåtel, och eftersom marken tidigare brukats är florans sannolikt av trivial karaktär. Spår av grisbök förekommer rikligt.

Naturvårdsarter

-

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 4. Lövmiljön är i ett tidigt successionsstadium, men biotopvärdet bedöms som Visst motiverat av den rikliga mängden asp och inslaget av död lövved som skapar en viktig miljö för många insekter och födosökande fåglar. Artvärdet bedöms som Obetydligt då inga naturvårdsarter observerades vid fältbesöket.

Natura 2000-naturtyp

-

Förslag på hänsyn och skötselåtgärder

Vid exploateringen är det önskvärt om detta område helt eller delvis bevaras och utvecklas som en spridningsväg för asp- och lövgynnade arter. Den unga gran som kommer upp kan med fördel tas bort för att gynna lövutveckling.

3. Hygge med ekar

Figur 7. Glest ställda ekar som lämnats på ett hygge.

Beskrivning

Objektet består av ett gammalt hygge där en stor andel av lövträden har sparats vid den senaste avverkningen. Trädskiktet domineras av ekar men även asp, björk och sälg förekommer. Under de lämnade lövträden växer ett skikt av ungsly av björk och asp och ganska mycket ung gran har börjat komma upp. Skott av ask (EN) noterades centralt i området. I buskskiktet förekommer hassel men även hallon och druvfläder. I fältskiktet växer mycket örnbräken som är en effekt av att det är ett hygge, och även mycket piprör som också är en art som gynnas av hyggen. Området är delvis mycket blockrikt. Södra kanterna av objektet har bitvis skogsbryn mot öppen mark, och dessa delar är solbelysta och ganska blockrika vilket skapar bra förutsättningar för övervintringsmiljöer för grod- och kräldjur. Fiskgjuse sågs flyga förbi vid besöket, men den har ingen typisk livsmiljö i själva området.

Naturvårdsarter

Ask, mattlumner

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 4. Biotopen är starkt påverkad av skogsbruk och gamla träd saknas, men biotopvärdet bedöms som Visst på grund av den stora förekomsten av ekar. Lövträdsvariation, blockighet och solbelysta brynpartier bidrar till biotopvärdet. Artvärdet bedöms som Obetydligt då bara enstaka naturvårdsarter noterades vid fältbesöket.

Natura 2000-naturtyp

-

Förslag på hänsyn och skötselåtgärder

Vid exploateringen är det önskvärt att så många ekar som möjligt bevaras och får utvecklas till naturvärdesträd. Eken är ett ljusberoende träd och det är önskvärt att röja bort unga granar, och även en del sly, som kommer upp under ekarnas kronor. Delar av området, förslagsvis skogsbrynen, bör dock om möjligt lämnas orörda (med undantag för granröjning) för att binda ihop grönområden genom hela inventeringsområdet och skapa spridningsmiljöer för arter.

4. Tallskog

Figur 8. Medelålders gallrad tallskog i blockig mark.

Beskrivning

Objektet består av två delområden med talldominerad barrskog. Skogen är ganska enskiktad och tydligt skogsbrukspräglad av gallring och underröjning, men tallarna har ändå uppnått viss ålder. Huvuddelen är i 80-90 årsåldern. Stamdimensionerna varierar något på grund av olika bonitet/stenighet. Det finns sparsamt inslag av gran och enstaka björkar och aspskott. Enstaka förekomster av död ved utgörs främst av granved då en del av dessa är angripna av granbarkborre. Ullticka (NT) noterades på en granlåga och har även rapporterats från området tidigare (Artportalen, 2021) men arten har inget optimalt habitat här på grund av solexponeringen från hyggeskanten och bristen på kontinuitet av granlågor. Terrängen är mycket blockrik och i norra delområdet finns ett par små hållmarkspartier insprängda i området. I fältskiktet växer blåbär och lingonris och i bottenkiktet finns vanliga friskmarksmossor som väggmossa och husmossa. Vanliga fågelarter som större hackspett och bofink sågs. Talltita (NT) har tidigare observerats i området.

Naturvårdsarter

Talltita (AP, 2022), ullticka

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 4. Stark klass 4. Biotopvärdet bedöms som Visst dels utifrån skogens relativt höga ålder och sammanhängande areal, men den blockiga terrängen bidrar också med möjliga övervintringsplatser och gömslen och skapar substrat för många mossarter. Artvärdet bedömdes som Visst utifrån enstaka fynd av skyddad eller rödlistad art. Fynden av rödlistad vedsvamp är dock ingen bra indikator på naturvärde i detta fall då de bara finns på något enstaka substrat. Naturvärdesklassen bedöms därför som klass 4, trots Visst biotopvärde och Visst artvärde eftersom båda dessa värden är något svaga.

Natura 2000-naturtyp

-

Förslag på hänsyn och skötselåtgärder

För att bevara spridningsmöjligheter generellt för barrskogsarter och för att gynna tall och tallevande arter specifikt föreslås en kombination av orörda hänsynsytor och detaljhänsyn för (vissa) enskilda tallar som lämnas att utvecklas till naturvärdesträd. Det norra delområdet har något större variation i art- och biotopkvaliteter och denna del binder också avståndsmässigt bättre ihop med det mosaikartade skogsbälte som ansluter väst om inventeringsområdet. Av den anledningen bör större hänsynsytor särskilt koncentreras där om det krävs en inbördes avvägning av planering mellan delområdena i detta objekt. Det är dock önskvärt att både enskilda träd och grupper lämnas i båda delområdena.

5. Liten sumpskog

Figur 9. Öppen vattenspegel i ett litet sumpskogsparti.

Beskrivning

Objektet består av en liten sumpskog med inslag av blöta stråk/höljor, som dock troligen torkar ut under sommaren. Trädskiktet består av tall, gran, björk och klibbal, något olikåldrigt men huvuddelen av träden är i övre medelåldern, ca 80-100 år. Träden har svagt utvecklade trösklar. Det finns ganska rikligt med död ved, främst klen ung ved men även grövre hårda lågor. Ullticka (NT) sågs på en granlåga, och här kan arten ha bra överlevnadschans då det är en fuktig miljö med tillgång till död ved. Fältskiktet är bitvis glest, men domineras av ris och ormbunkar. I bottenskiktet finns såväl friskmarksmossor som mer fuktgynnade vitmossor, levermossor och skuggstjärnmossa.

Naturvårdsarter

Kransmossa, ullticka

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 3. Visst biotopvärde motiveras av trädålder och blöt markhydrologi som skapat sumpskogskaraktären, men även inslaget av död ved. Våtmarksstrukturerna är dock svagt utvecklade och träden är ännu inte att räkna som gamla. Artvärdet bedöms som Visst utifrån en varierad mossflora och fynd av rödlistad vedsvamp.

Natura 2000-naturtyp

-

Förslag på hänsyn och skötselåtgärder

Vid exploateringen är det önskvärt att detta lilla område bevaras helt, dels av markhydrologiska skäl, dels för att bevara biotopen som del av spridningsväg. Många olika arter gynnas av fuktiga miljöer som innehåller vattenspeglar och död ved. Fri utveckling av området kommer även att gynna ullticka och andra vedlevande arter. Om granar behöver tas ned intill kan grövre timmerrester gärna placeras här för att bidra med död ved.

Bedömning av spridningsvägar i området

Den planerade bebyggelsen, bestående av två delytor med bostadsområden, är placerad i områdets centrala delar, med ett föreslaget spridningsstråk genom områdets mitt och ytterkanter (se figur 10). Enligt den byggplan som finns föreslås även mindre grönområden inom de två bostadsområdena, mellan hus och gator.

Figur 10. Kartan visar det planerade bostadsområde samt förslag på spridningsvägar för två av biotyperna som är lämpliga att utveckla inom området.

Det är viktigt att detaljplaneringen av området tar hänsyn till att området är en del av ett större landskap. Inventeringsområdet saknar i dagsläget tillräckliga kvaliteter för att kvalificera som ett område som av naturvårdsskäl helt bör undantas exploatering. Det finns dock delar med biotopkvaliteter som på sikt kan utveckla högre naturvärden och fungera som spridningsstråk, om de binds samman genom området och i riktning mot omgärdande skogsmark. Sammanhängande skogsmark bidrar bättre till att bättre bevara livsmöjligheter för arter som är stationära och anpassade till ett stabilt mikroklimat, till exempel vedsvamp och många lavar och växter. Sammanhängande trädstråk underlättar också för mobila arter som ogillar att flytta sig över öppna ytor. Enskilda träd eller mindre småbiotoper som blockhögar och hällar har också viss betydelse som spridningsytor, även om fristående värdelement i liten grad gynnar störningskänsliga arter.

I den norra delen av planområdet är det lämpligt att utveckla barrskogsstråk som kan gynna arter kopplade till barrskog (fig. 10). Dessa delar innehåller tallskog och en sumpskog som avgränsats som

naturvärdesobjekt (4 respektive 5), och norr-nordost om inventeringsgränsen finns barrskogsområden som avgränsats som naturvärdesobjekt i tidigare inventering (Ström, C. 2017). När man utformar spridningsstråken med barrskog är det viktigt att så stor del av den naturliga miljön bevaras. Spridningsstråket som går i mitten av området kan gynna icke störningskänsliga barrskogsarter, då det kommer ligga nära bebyggelse. Det är troligt att spridningsstråken har liten eller ingen betydelse för arter som är mycket störningskänsliga. Det samma gäller för de mindre grönytor som föreslagits lämnas mellan bostäder och gator i norra halvan. Det antagandet bygger dels på att ljusförhållanden kommer ändras kraftigt av den avverkning som krävs, dels på att det förmodligen kommer vara många människor som rör sig i området.

Det är positivt om det norra spridningsstråket kan kopplas ihop med barrskogsmiljöerna norr om inventeringsområdet. Naturvärdena och spridningsmöjligheterna i detta stråk gynnas främst av att så mycket som möjligt lämnas opåverkat, men i sumpskogen kan man eventuellt tillföra några nya granstockar för att gynna ullticken som förekommer inom området och på så sätt skapa nytt substrat för den. Om det är möjligt är det önskvärt att enskilda tallar lämnas i de små grönområden som föreslås inom bostadsområdena i norra del.

I den södra och sydöstra delen av området är det lämpligt att utveckla spridningsstråk med ädellövträd och värden kopplade till brynmiljöer. I dessa delar av inventeringsområdet finns till exempel ett hygge med ekar (naturvärdesobjekt 3) samt flera brynmiljöer (objekt 1, 2 och 3) med större inslag av ädellövträd som är lämpliga att utveckla till spridningsvägar för ek- och lövskogsarter. Då det söder om inventeringsområdet finns andra ädellövsträdsmiljöer så är det positivt att man kopplar ihop dessa med de ädellövträdsmiljöer som förekommer inom inventeringsområdet. Brynmiljöerna kan med fördel gallras på gran medan ek och hasselbuskar får stå kvar och utvecklas, eventuellt kan man öppna upp kring stenrösen så dessa blir mer solbelysta. Även andra grövre lövträd som asp bör sparas så dessa kan utvecklas till naturvårdsträd.

Om det går är det önskvärt att spara ekar även inom det mer sydligt planerade bostadsområdet så dessa kan få möjlighet att på utvecklas till naturvårdsträd. I de delar där det växer mycket ung gran kan det även här vara en lämplig åtgärd att öppna upp och ta bort gran för att på sikt gynna ekarna.

Källor

Litteratur

- Artdatabanken 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. Artdatabanken, SLU, Uppsala.
- Hallingbäck, T. (red.) 2013. Naturvårdsarter. Artdatabanken, SLU, Uppsala.
- Jordbruksverket 2017. Ängs- och betesmarksinventeringen – Metodik för inventering från och med 2016. Jordbruksverket, Rapport 2017:9.
- Naturvårdsverket, 2012. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1 NV-04493-11.
- Nitare, J. 2000. Signalarter – Indikatorer på skyddsvärd skog. Jönköping, Skogsstyrelsens förlag.
- Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsen.
- SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. Svensk standard SS 199000:2014.
- SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000. Teknisk rapport SIS-TR 199001.
- Strand, M., Aronsson, M. & Svensson, M. 2018. Klassificering av främmande arters effekter på biologisk mångfald i Sverige – Artdatabankens risklista. Artdatabanken Rapporterar 21. Artdatabanken, SLU, Uppsala.
- Ström, C. 2017. Naturvärdesinventering av Eskilstuna stadsbygd. Eskilstuna kommun.

Databaser

Artfakta. Uttag av fynd av naturvårdsarter har gjorts ur databaserna Artportalen, Biologg, Entomologiska samlingarna (NHRS) via GBIF, Fågeltaxeringen, iNaturalist, Kustfåglar i Bottniska

viken, Miljödata MVM, Nationell ängs- och betesinventering (TUVA), Svensk Dagfjärilsövervakning och Virtuella herbariet. <https://fyndkartor.artfakta.se> (2023-04-17)

Artdatabanken. Uttag av skyddsklassade arter har gjorts ur databaserna Artportalen och Observationsdatabasen. [https://www.artdatabanken.se/var-verksamhet/fynddata/skyddsklassade-arter/\(ÅÅÅÅ-MM-DD\)](https://www.artdatabanken.se/var-verksamhet/fynddata/skyddsklassade-arter/(ÅÅÅÅ-MM-DD))

Naturvårdsverket. Metadatakatalogen. <https://metadatakatalogen.naturvardsverket.se/metadatakatalogen/> (2023-04-17)

Skogsstyrelsen. <https://www.skogsstyrelsen.se/sjalvservice/karttjanster/geodatatjanster/> (2023-04-17)

ArtDatabanken. www.artfakta.artdatabanken.se (2023-04-17)

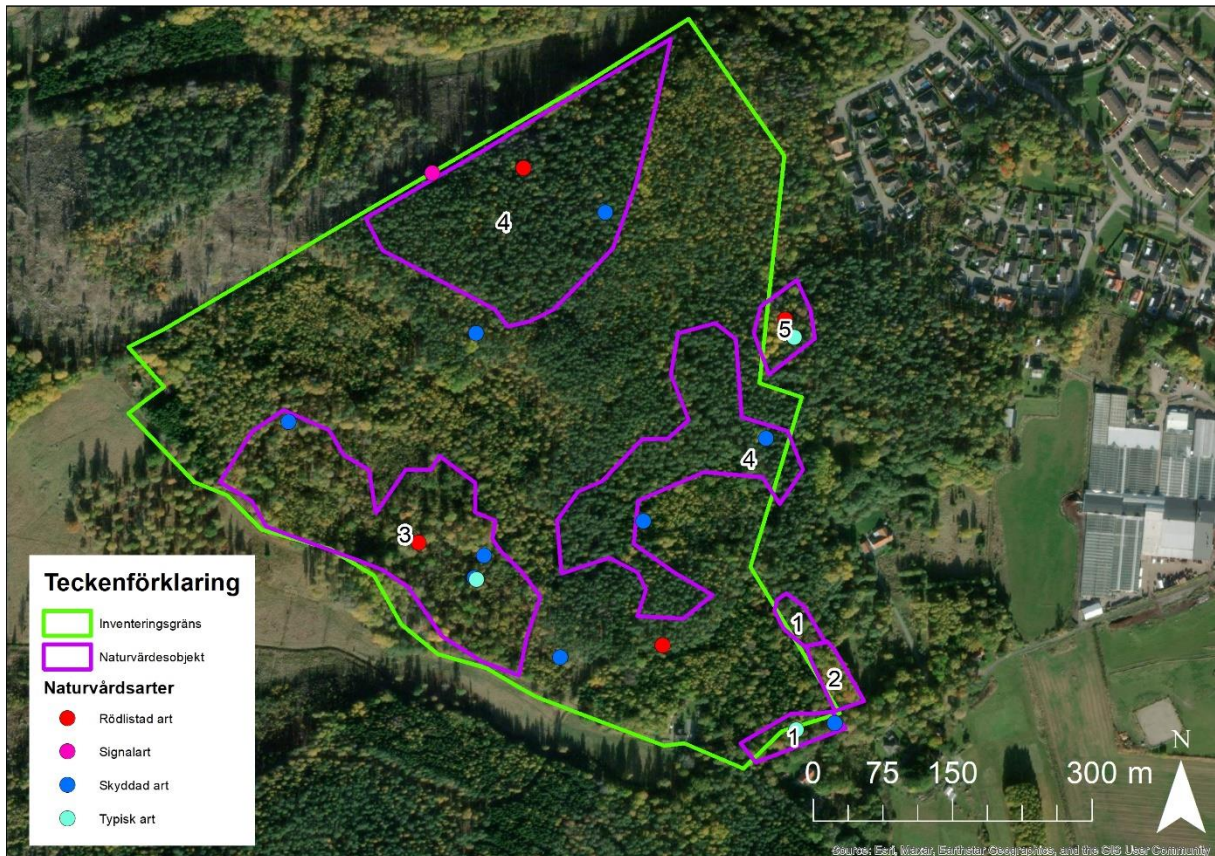
Lantmäteriet. [Historiska Kartor och Akter \(lantmateriet.se\)](http://historiska.kartor.og.akter.lantmateriet.se)

Miljödataportalen, Naturvårdsverket. [Miljödataportalen \(naturvardsverket.se\)](http://miljodataportalen.naturvardsverket.se)

Naturvårdsverket. Skyddad natur. <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/> (2023-04-17)

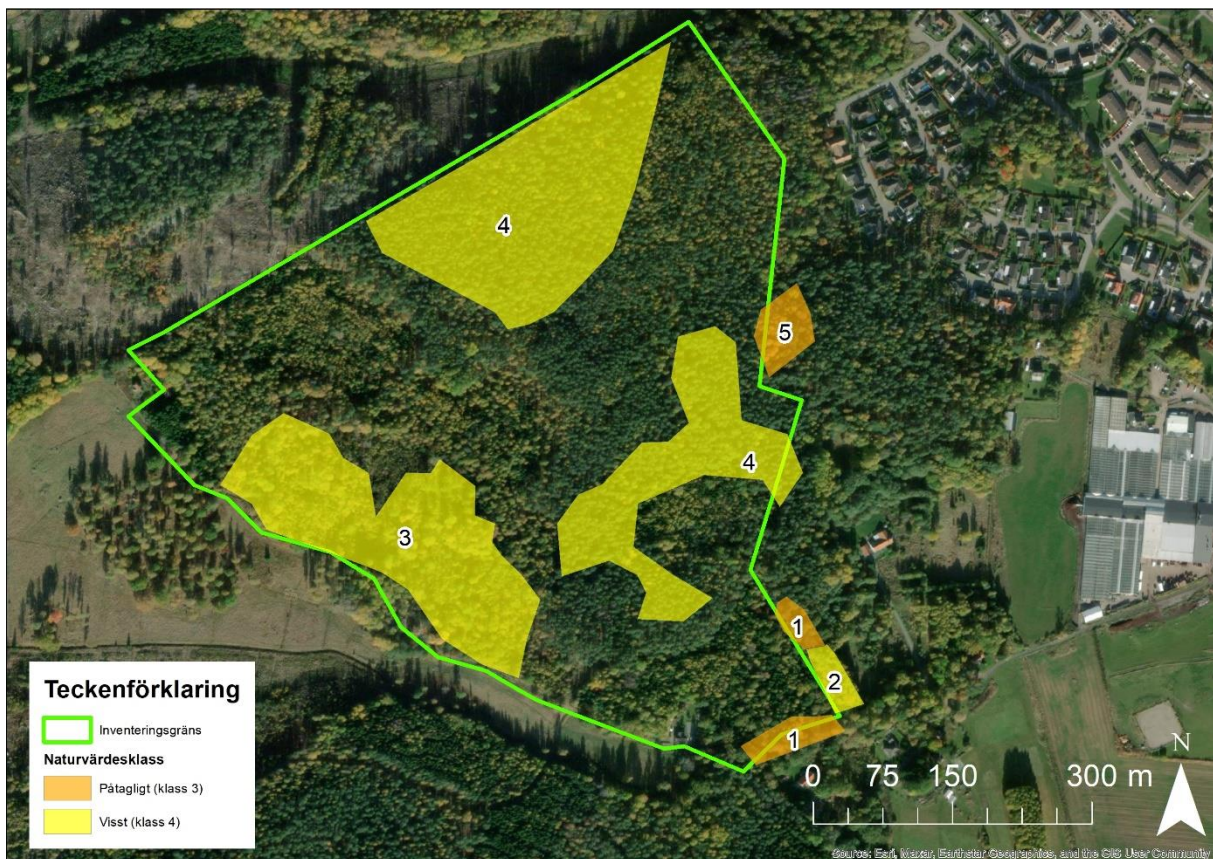
Skogsstyrelsen. Skogens Pärlor. [Skogsstyrelsen - Skogens pärlor](http://skogsstyrelsen.se/skogens-paerlor) (2023-04-17)

Bilaga 1. Karta över artfynd

Figur 1. Kartbild över fynden av naturvårdsarter som gjordes under inventeringen, kategoriserade efter typ av naturvårdsart. Här syns även naturvårdesobjekt enligt samma ordning som i områdesbeskrivningen.

Bilaga 1. Karta över naturvärdesobjekt

Figur 1. Kartbild över inventeringsområdet med avgränsade och numrerade naturvärdesobjekt, färglagda efter bedömt naturvärde enligt klassningen i SIS-standarden. Övriga ytor inom inventeringsgränserna som ej färglagts har lågt naturvärde.